

FAKTA: sexuellt våld i Bolivia

Under de senaste decennierna har kvinnors rättigheter och sexuellt våld mot kvinnor och barn varit prioriterade frågor för många frivilligorganisationer i Bolivia. De har på senare tid fått regeringen med sig och en rad institutioner på nationell, regional och lokal nivå som jobbar med dessa frågor har inrättats. 1995 instiftades en lag mot våld i hemmet. I teorin kan Bolivias lagstiftning sägas ha kommit relativt långt. Men i praktiken har dock inte lika mycket förändrats för Bolivias kvinnor. Sju av tio bolivianska kvinnor uppger att de har utsatts för våld av sin partner.

Bolivias kommuner är ålagda att ha en enhet som arbetar med våld i hemmet och där invånarna ska kunna få både preventivt stöd och akut hjälp. Denna service är dock långt ifrån tillfredsställande. I vissa kommuner fungerar enheterna bra, men i andra har de varken någon budget eller utrustning, och oftast är personalens kunskaper bristande. Det finns också speciella polisenheter i de största städerna som arbetar uteslutande med våld i hemmet. Även här är brist på kunskap ett stort problem, personalomsättning ett annat.

Många upplever generellt svårigheter att jobba med våldsföräggningen i Bolivia då regering, ministrar och andra nyckelpersoner ofta byts ut och den strategi som varit gällande plötsligt ändras. Detta gäller inte minst inom jämställdhetsområdet och frågan om våld mot kvinnor. Ett annat generellt problem är att det ofta saknas nationell statistik, exempelvis över våld i hemmet, och varje frivilligorganisation eller statlig institution arbetar med sin egen information.

Sexuella övergrepp och sexuellt våld, främst mot kvinnor, unga och barn, tros vara vanligt i Bolivia. Men anmälningsfrekvensen för våld i hemmet och våldtäkter är låg. År 2003 anmäldes cirka 1 400 fall av olika typer av sexuella övergrepp, främst våldtäkter, i hela landet. Den siffran kan jämföras med Sveriges cirka 11 000 anmälningar på ungefär lika stor befolkning. Enligt de läkare, organisationer och socialarbetare som jobbar med frågan i Bolivia beräknas dock mörkertalet vara mycket stort. De våldtäkter som sker i hemmet ses av offren oftast inte som något brott, utan snarare som något som händer inom familjen och som inte rör någon annan. Sexualitet är generellt ingenting man talar om och tabu är många och välbevarade.

Lagstiftningen

1995 antog Bolivia en lag mot våld i hemmet som straffbelägger både fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Den nya konstitutionen som bifölls i en folkomröstning i januari 2009 betonar speciellt kvinnors rätt att leva ett liv fritt från våld. Även om lagstiftningen i sig utgör viktiga framsteg är det inte lika säkert att samhället verkligen utdömer straff mot de män som utövar våld mot sin partner. Kvinnor, enskilda organisationer, kvinnojourer och andra aktörer vittnar om hur många kvinnor förnedras och utsätts för fysiskt våld och övergrepp när de vänder sig till polis och åklagare för att få hjälp. Rättsprocesser, om de väl påbörjas, innebär ofta stora påfrestningar för offret då det många gånger är en okänslig process där den som anmäler kan få konfronteras med våldsverkarens hela familj. De få fall som anmäls slutar oftast i förlikning. Den omfattande korruptionen inom rättsväsendet gör att många kvinnor "tvingas"

till förlikning ifall förövaren betalar åklagaren bra. Vanligast är ändå att kvinnor som utsatts för våld, även om de vänder sig till kvinnoorganisationer eller socialtjänst för att få hjälp, inte anmäler. Man räknar med att endast en av tio som utsätts för våld anmäler detta till polisen. Generellt kan stora delar av Bolivias lagstiftning anses gammaldags och strider mot kvinnors rättigheter på en rad områden. Exempelvis ger ”stark känslorörelse” vid ett mord strafflösdömmande enligt en paragraf som nästan alltid används då män dödat sina fruar. Dessutom slipper den man som våldtagit en kvinna straff ifall han gifter sig med henne.

Verklighet landsbygd – stad

Machokulturen återfinns i alla samhällsklasser och grupper. I de traditionella samhällena är familjen en mycket viktig enhet vars ”privata angelägenheter” man inte talar om, och männens ställning är generellt mycket stark i desamma. Man kan anta att brist på polis, sjukvårdsinrättningar, sociala myndigheter och främst utbildning - många kvinnor kan inte läsa eller skriva - gör att kvinnor på landsbygden ofta varken känner till sina rättigheter, anmäler brott eller får den hjälp de behöver.

Kyrkans roll

Katolska kyrkans starka ställning i landet och i hela Latinamerika är en starkt bidragande orsak till machokulturen och kvinnors utsatthet, genom att kyrkan propagerar för familjen som en helig enhet, mannens överordnade ställning och att våld inom familjen är en privat angelägenhet.

Det civila samhällets roll

En mängd nationella och internationella organisationer arbetar i Bolivia med sexuella och reproduktiva rättigheter och mot våld mot kvinnor, exempelvis Fundacion La Paz, Cies, Cidem, Coordinadora de la Mujer, Gregoria Apaza med flera. Det finns inga statliga kvinnojourer som tar emot kvinnor som behöver akut skydd ifall det är fara för deras liv, men på vissa håll finns ideella och lokala kvinnojourer.

Text och research: Emma Schütt och Linnea Uppsäll